

התאונה הקשה התרחשה כארבעה חודשים לאחר מותו של סמ"ר חן כינרתי ז"ל, כתוצאה ממגע אנטנת קשר שנשא עם אותו קו המתח; במהלך אותם ארבעה חודשים אף אירעו שתי תאונות התחשמלות נוספות באותו מוצב (באחת התאונות נפצע חייל, ובשנייה נגרם נזק לרכוש).

ההל"ך המשפטי

אביקם הופמן ז"ל
(אתר "יזכור")

האירועים המתוארים נחקרו על ידי מצ"ח, ולאחר בחינת ממצאי החקירה הגישה התביעה הצבאית כתבי אישום נגד שלושה מפקדים: מפקד החטיבה, אל"ם יצחק גרשון, מפקד הגדוד, סא"ל משה (צייקו) תמיר, ומפקד המוצב, סרן אופק בוכריס. כתבי האישום ייחסו לשלושת הקצינים עבירות של גרם מוות ברשלנות לפי סעיף 304 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, וכן עבירות התרשלות לפי סעיף 124 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, בגין פציעתם של החיילים שהיו תחת פיקודם.

נטען, בין היתר, כי המפקדים לא פעלו לחסימה, לשילוט או לסימון המפגעים הבטיחותיים, על אף שידעו עליהם, ולא מימשו את מרבית הלקחים שהופקו מתחקיר מותו של סמ"ר כינרתי ז"ל.

ערן חודדה ז"ל
(אתר "יזכור")

בפסק דינו, בית הדין הצבאי המיוחד עמד על כך שמפקדים חבים חובה כללית לשלומם ולבריאותם של פקודיהם, וכי חובה זו משתרעת גם על הבטחת חייהם של פקודיהם מפני סיכונים הקשורים בשטחי פעילות צבאית ובתחומיה של פעילות זו. באופן ספציפי, בית הדין הצבאי קבע שלא ניתן להסתפק בהוראות ובתדריכים כאמצעי יחיד להחדרת תודעת הסיכון והאיסור, ונדרשת פעילות יזומה המיועדת לסימון שיטתי של כל המקומות המסוכנים שבקרבה מיידית למוצב, הקפדה מתמשכת על התקיימותו ושלמותו של הסימון, ועוד.

בסופו של יום, לאחר ניהול משפט הוכחות, זוכו המפקדים מעבירת גרימת המוות, והורשעו רק בהתרשלות במילוי תפקידם. זאת, לאחר שבית הדין הצבאי הגיע למסקנה כי הוכח ששלושת המפקדים התרשלו, אולם ההתרשלות שיוחסה להם לא הגבירה באופן משמעותי את הסיכון שנשקף לחיילים במוצב. על כן, בית הדין גזר על המפקדים עונשי מחבוש על תנאי בלבד.

חשיבות הפרשה

המשפט ופסק הדין זכו להד ציבורי ניכר, הן בקשר לאחריות המפקדים לאירוע הטראגי ולשרשרת האירועים שקדמו לו, הן בקשר לענישה הקלה באופן יחסי שנגזרה על המפקדים.

שרשרת האירועים הותירה חותם עמוק בצה"ל. החומרה הנעוצה באופי האירועים, בהתרחשותה החוזרת של התחשמלות החיילים במוצב, ובעובדה שלא מדובר באירוע שהתרחש בלחימה או אפילו בעיצומו של אימון, יצרה את התחושה שמקרי המוות והפציעה יכולים היו להימנע.

האירועים נחשבים כיום "אירועי דגל", שקיימת לגביהם חובת לימוד והטמעה, התחקירים שנערכו בעקבותיהם נזכרים בתיקי הבטיחות הפלוגתיים בצה"ל, ומסקנותיהם מעוגנות בהנחיות ובמסמכים של מחלקת הבטיחות ובקרת האיכות בזרוע היבשה, כמו גם בלקחים המוטמעים בתוכניות בינוי של מחנות, מתקנים ומוצבים צבאיים.

מדוע בחרתי בנושא?

ככל קציני הייעוץ, המצויים בקשר תדיר עם מפקדים – ובייחוד אלה העוסקים בפעילות מבצעית ובתפעול שוטף של מצבים מבצעיים – אני נתקל פעמים רבות בסוגיות מורכבות הנוגעות בגבולות האחריות ובחובת הזהירות החלה על המפקדים. המפקדים נדרשים ליישם מרכיבי מקצועיות רבים, בהם גם תחומי הדין והפקודות, שמקורותיהם מגוונים ורמת נגישותם אינה אחידה. כל זאת, נוכח אילוצים רבים ולא אחת, בנסיבות מורכבות וייחודיות.

אסונות ההתחשמלות הינם תמרור אזהרה כלפי הסכנות שבאי-הפקת לקחים מאירועים קודמים, והם מהווים המחשה חיה לאופן שבו המשפט משמש להטמעת נורמות וסטנדרטים אל תוך ההתנהלות הצבאית השגרתית.

הלקח מאירועי ההתחשמלות מהדהד עד עצם היום הזה; הלקחים מאותם מקרים ופסקי דין נלמדים כיום, במקובץ עם יתר אירועי תאונות האימונים והתאונות שאירעו אגב פעילות הצבא במהלך שנות התשעים, והם נזכרים בחוות הדעת המשפטיות ובהכשרות משפטיות בדבר אחריות המפקדים בצה"ל הנערכות תדיר בקורסים הפיקודיים ובהכשרות הצבאיות.

החייל נגע בקו המתח ונהרג. חברו שניסה לסייע התחשמל למוות

- שבע וחצי בערב, רצועת הביטחון, דרום לבנון. כוח משוריין של לוחמי חטיבת גולני עוסק בפעילות מבצעית. אחד מהחיילים בכוח ניצב על נגמ"ש מתחת לקו מתח גבוה. לפתע הוא נוגע בחוט, ייתכן שבאחת מידי. החייל מתחשמל, וזועק. "זה היה מחריד", מספר אחד הלוחמים, "חייל אחר רץ לסייע לו. הוא נגע בו וחטף מכת חשמל אדירה. שניהם הלכו לנו מול העיניים"
- 2 חיילים שניסו לעזור – התחשמלו גם הם. חייל נוסף לקה

כותרת מעיתון "ידיעות אחרונות", 4 ביולי 1994

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- מ/3/94 התצ"ר נ' אל"ם יצחק גרשון ואח';
- משה (צייקו) תמיר, מלחמה ללא אות, הוצאת מערכות - משרד הביטחון, 2005;
- ליאת רוזנר, "אני לא חושב שהגדוד מקולל", במחנה יולי 1994.